

Mens en Werk

Harm Post 1909-2002

door Willem van Halem

Slijterij Post was van oudsher een begrip in Kampen, niet in de laatste plaats door de slijter zelf: Harm Post. Een man met een eigenzinnige kijk op het leven, socialist, een man die in Domela Nieuwenhuis zijn grote voorbeeld had. Autodidact en tot op hoge leeftijd begiftigd met een ijzersterk geheugen.

Harm Post werd geboren op 27 maart 1909 in het huis aan de Singel 71 (nu: Christinastraat) in Kampen. Hij was de jongste van zeven kinderen. Vader Post verdiende het gezinsinkomen met petroleum venten en dat betekende armoede troef in huize Post. Vader praatte niet veel, was bijzonder conservatief en las veel in de Bijbel. Het was met name moeder Post, die het gezin bestierde en aan wie Harm goede herinneringen bewaarde. Jaren later kon hij vertellen, dat zijn spaarzame aard door zijn moeder was gevormd. Moeder, die kreupel was geworden door de ‘Engelse ziekte’ moest met veel kunst en vliegwerk de touwtjes aan elkaar knopen. Praktisch alle kleren voor de kinderen werden door haarzelf gemaakt, waarbij haar ervaring als boerennaaster goed van pas kwam. De financiële situatie was zo slecht, dat kousen werden uitgerafeld, waarvan dan weer andere exemplaren werden gebreid. Weinig kans dat beide sokken dezelfde kleur hadden en daarom werd Harm nogal eens geplaagd door medescholieren. Maar moeder zei altijd: ‘Beter een lap dan een gat’. Het verhaal gaat dat ze maar een half pond vet in de week kon kopen en dit dan in zeven stukjes moest verdelen. De opbrengst van een akkertje in de Melmerwaard bood zo nu en dan wat soelaas. Dan moest Harm met zijn vader mee om aardappels, sperziebonen of tuinbonen te poten of te rooien. In de oogsttijd keerden ze dan ’s avonds terug met een kruiwagen vol aardappelen of bonen.

Toen Harm Post vijf jaar was brak de Eerste Wereldoorlog uit. Hoewel de Nederlandse regering de neutraliteit trachtte te handhaven gingen de gevolgen niet aan de Kamper samenleving voorbij. ‘Ik zie ze nog aankomen

langs de gracht bij de gasfabriek: gewonde Belgische soldaten, verband om het hoofd of om de arm. Voor ons kinderen was echter maar één ding belangrijk: een koperen Belgische knoop te bemachtigen.' Na de Belgische militairen kwamen de Franse vluchtelingen, die werden gehuisvest in een leegstaande afdeling van Berks Emailliefabriek aan de Noordweg. Om in hun onderhoud te voorzien ontvingen sommige Franse 'madammekes' herenbezoek. Voor de Kamper jeugd aanleiding om ze toe te schreeuwen, 'Vous êtes fous' (U bent gek!) Hij werd daarvoor door zijn oudste zuster op de vingers getikt, hij moest voortaan zeggen: 'Vous est mon libre trésor' (Je bent mijn lieve vrije schat). Toen Harm de volgende dag deze kreet wilde gebruiken begon hij dapper met: Vous êtes..., maar kreeg geen tijd om zijn zin af te maken. Een Frans madammeke had hem al een flinke oplawaai verkocht. Een ander voorval dat Post zich later nog kon herinneren is de noodlanding van een verdwaald Duits vliegtuig op de Greente, een weiland bij de toenmalige gemeentereiniging. Dat was een sensatie van jewelste in die tijd. Alles was lopen kon holde daar naartoe. Toen het publiek de vliegers duidelijk had gemaakt dat ze op Nederlands grondgebied waren geland, startten ze onmiddellijk de motor. Het echtpaar Van Bruggen werd daarbij door de roterende propeller dodelijk getroffen, waardoor het publiek woedend werd. Een grote sterke kerel, ene Dolf de Ruiter wist het toestel te beletten op te stijgen en een lynchpartij dreigde. Gelukkig konden de beide vliegeniers worden ontzet door een peloton soldaten van het Kamper garnizoen en werden ze afgevoerd naar de Vloeddijk kazerne. Na de oorlog hernam het leven haar gewone gang. Alhoewel, wat heet 'gewoon'. Al spoedig gingen de levensmiddelen weer op de bon. En weer was het 'de kleine man' die het gelag moest betalen: grote werkloosheid, lage uitkeringen en voedselvernietigingen om de prijzen kunstmatig hoog te houden. Dat was volgens Post allemaal de schuld van de antirevolutionaire en aartsconservatieve Hendrik Colijn, de toenmalige minister-president. Volgens zijn zeggen was het in deze periode dat het zaadje van het socialisme en verzet werd gezaaid. Dit ging gepaard met een sterk anti-kerkelijke gezindheid. Het gezin Post was gereformeerd, ging elke zondag ter kerke (de Nieuwe Kerk aan de Broederweg) en Harm moest naar catechisatie. Daar kwam hij in aanraking met de toenmalige predikant ds. C.N. Impeta, een man die volgens Post de arbeidsklasse nu niet bepaald een warm hart toedroeg. 'De Heer heeft rijken en armen gemaakt, daar moeten we maar in berusten' hield Impeta zijn catechisanten voor. Ook werd er door hem in verkiezingstijd vanaf de kansel een stemadvies gegeven om

toch vooral op Colijn te stemmen. Toen Impeta op een keer gebruind terugkeerde van vakantie waagde een van de catechisanten te zeggen dat hij dat ook wel zou willen. Waarop Impeta zei: 'Wou je soms zeggen dat je daar ook recht op had?'

Het is na deze periode nooit meer goed gekomen tussen Post en de Kerk. Hij weigerde om zijn huwelijk kerkelijk te laten inzegenen omdat hij er niet voor in kon staan dat hij zijn kinderen christelijk zou opvoeden. Dat nam zijn aandacht voor de Bijbel niet weg. Tot op hoge leeftijd heeft hij geworsteld met vragen, die de Bijbel opwierp. Hij kende de Bijbel van voren naar achteren, kon uit zijn hoofd hele tekstgedeelten citeren en voerde intensieve gesprekken over geloof, kerk en theologie met iedereen die hem wilde aanhoren.

Na de lagere school had Post graag verder willen leren, maar daarvoor ontbrak het geld. Zijn moeder stuurde hem naar mijnheer Rüdelsheim, een kledingzaak in confectie en militaire kleding. Daar verdiende Harm Post f2,50 per week, een fantastisch salaris voor een knaap van twaalf jaar én een welkome aanvulling op het gezinsinkomen, want de crisis hield onverminderd aan. Lang hield Harm Post zijn werk bij Rüdelsheim niet vol, want hij vond het te eentonig. Hij solliciteerde bij aannemer Prins in de Hofstraat en ging daar aan de slag voor een gulden minder in de week. Daar werd hij na verloop van tijd ontslagen vanwege deelname aan een demonstratie tegen de honger en de lage lonen. 'Wie maakt onze centen zoek? Dat is Ruys den Beerenbroeck' schalde het door de straten van Den Haag. Later trad hij in dienst van Kalter aan de Oudestraat. Daar werden zijn socialistische sympathieën alleen maar bevestigd. 'Je hebt grote stelen en kleine stelen. Maar de groten stelen het meest' placht Kalter de jonge Post toe te voegen. In maart 1935 besluit Post om samen met een goede vriend, Klaas Scholten, een aannemersbedrijf te beginnen. Zonder papieren, zonder opleiding. Ze schreven in op drie te bouwen woonhuizen aan de Oudendijkstraat en bleken de laagsten te zijn. Ondanks het gebrek aan routine en ervaring wisten de heren de klus te klaren. Later haakte Scholten af en werd het bedrijf voortgezet met Jan Westendorp. Opdrachten voor verbouwingen en nieuwbouw volgden. In zijn hoedanigheid van aannemer stroopte Post de geannonceerde aanbestedingen af om de zogenaamde 'opzet' in de wacht te slepen. Door de verschrikkelijke malaise zagen aannemers zich namelijk vaak gedwongen om uit concurrentieoverwegingen zo laag in te schrijven dat ze onder de kostprijs gingen werken. Ook moesten ze bij de architect de tekeningen

betalen om de aanbestedingen te berekenen. Om deze kosten terug te verdienen en om de branche te beschermen werd het laagste bedrag verhoogd. De overige inschrijvers kregen een deel daarvan uitgekeerd.

De samenwerking met Westendorp duurde tot april 1937. Post was toen inmiddels negen jaar verloofd met Grietje Veluwenkamp, dochter van een sigarensorteerder uit Brunnepe. Het inkomen van de familie Veluwenkamp was vanzelfsprekend niet genoeg en daarom werd het aangevuld met het houden van kostgangers, ('commensaals') en schipperskinderen. Moeder Veluwenkamp was 'fanatiek godsdienstig' wist Post later te vertellen, hel en verdoemenis werden de kinderen al vroeg ingeprent. Ondanks zijn anti-kerkelijkheid wist Post toch veel waardering op te brengen voor zijn aanstaande schoonmoeder, getuige het volgende voorval. Zoon Dirk had het diploma bankwerken behaald, maar kon niet aan de bak komen. Omdat de achtergevel van het huis aan de Spaarbankstraat een 5-6 meter van Berks Emaïlle Fabrieken was gebouwd bedacht moeder Veluwenkamp dat ze een zeker recht op werk bij Berk hadden. Dus dienden op zekere dag moeder en zoon zich aan bij de directie van Berk. Mijnheer Berk vertelde haar echter dat ze geen personeel meer aannamen, sterker nog: er zouden binnenkort ontslagen vallen. Moeder Veluwenkamp was echter niet voor een gat te vangen en hield aan, maar mijnheer Berk bleek niet te vermurwen. Toen speelde zij haar laatste troefkaart uit en zei: 'Och mijnheer Berk, wij wonen al jaren in de Spaarbankstraat en al die tijd wonen we in de schaduw van uw fabriek, wees zo goed en laat ons ook de zonzijde van uw onderneming zien.' Dit vond Berk zo'n mooie opmerking dat hij overstag ging en zoon Dirk werd aangenomen.

In februari 1937 kwam de slijterij aan de Geerstraat 33 te koop. Post zelf had de advertentie niet gelezen, want drank kwam bij het gezin Post nooit op tafel. Na veel vijven en zessen en langdurig aandringen van zijn aanstaande vrouw Grietje bracht Harm Post een bod uit van 9000 gulden, dat uiteindelijk het hoogste bleek te zijn. Daar kwam nog een bedrag van 1400 gulden bovenop, voor de vergunning. Dankzij zijn spaargeld, een persoonlijke lening van zijn vader en een hypotheek was Slijterij Post een feit. Een onderneming, die in 1969 werd voortgezet door zoon Harry en het tot 1996 heeft volgehouden. Drank en de verkoop daarvan waren - zeker in de dertiger jaren - in bepaalde kringen omstreden aangelegenheden. Veel sigarenmakers grepen naar de fles om hun ellendige omstandigheden even te vergeten. De omzet van de winkel was evenwel niet genoeg om het inmiddels

getrouwde echtpaar Post te onderhouden. Post kluste dus wat bij, maar wijdde zich toen de oorlog uitbrak helemaal aan de zaak. Evenals levensmiddelen, rookwaren en wasmiddelen was ook de drank op de bon en omdat de bezetter slechts 30% van de omzet in 1939 wilde toewijzen, dreigde Post in financiële moeilijkheden te raken. Dat kon gelukkig worden voorkomen omdat de administratie van een Rotterdamse distilleerderij bij het bombardement verloren was gegaan. Met wat creatief boekhouden werd deze hoeveelheid naar boven toe bijgesteld. De Duitse bezetter was overigens een goede klant van de slijterij. De winkel zelf en later (ongevraagd) de huiskamer werden gebruikt als caféruimte. Dit alles overigens tegen de zin van Post, maar had hij een andere keus? Vol trots vertelde hij jaren later het verhaal dat tweejarige zoon Harry het vertikte om 'Heil Hitler' te zeggen als de Duitsers erom vroegen.

Post bouwde in de loop der jaren een grote klantenkring op. Niet alleen familie, kennissen en vrienden waren de afnemers, ook maakte de slijterij reclame in de bioscoop met de leus 'De rechten van de klant zijn bij Post in goede hand'. De relatie met de exploitant van het City Theater aan de Bovennieuwstraat is hem in die jaren nog goed van pas gekomen. Dankzij een interventie van de directeur mevrouw Blokker, wist hij op een gegeven moment aan een dreigende gevangenschap te ontsnappen omdat hij een politieman zou hebben beledigd. Later moest Post onderduiken in de Noordoost polder (Nederlands Onderduikers Paradijs). Toen hij eens een stel flessen geperste koolzaadolie thuis moest afleveren bleek hij ternauwernood te zijn ontsnapt aan een razzia. De haat tegen de Duitsers heeft in deze periode diep wortel geschoten, niet in de laatste plaats doordat door hun toedoen de mooie oude stadsbrug in 1940 moest worden opgeblazen. 'Met tranen in de ogen heb ik staan kijken hoe in een paar seconden onze prachtige brug in elkaar stortte.'

Gingen de eerste twee jaar van de oorlog nog in betrekkelijke rust voorbij, vanaf 1942 deden de maatregelen van de bezettende macht zich echt voelen: radio's moesten worden ingeleverd, postduiven werden afgemaakt, verduistering van ramen en etalages en de wegvoering van de Joodse stadsgenoten. Dankzij een tweede aangekochte radio kon Post zich door Radio Oranje elke avond op de hoogte laten stellen van de laatste ontwikkelingen. Hij was dan ook verbijsterd toen hij bij het afscheid van een goede vriend, de Joodse Kampenaar Ruben Boele hoorde dat die er zeker van was dat hij zou terugkeren. Boele geloofde absoluut niets van de negatieve geruchten

en was vol goede moed. Evenals vele andere Joodse Kampenaren is hij na de oorlog niet teruggekeerd.

In april 1945, het was nog oorlog, verschenen er Canadezen in de stad. Post nodigde hen uit voor een borrel en al spoedig zat de huiskamer vol met burens en kennissen. Aangezien de vrouw van Post in die tijd hoogzwanger was (het was de derde, na zoon Harry en dochter Marty) werd er door de aanwezigen volop gespeculeerd welke naam het kind zou krijgen. 'We zeiden dat we hem naar een van de 'Big Three' zouden noemen (Franklin, Winston en Joseph). Toen de jongen op 30 mei werd geboren hebben we hem in al onze naïviteit al deze namen gegeven.'

Na de Tweede Wereldoorlog zette Post de zaak voort. Ook in deze periode wist hij zijn zakelijk inzicht ten volle te benutten. In de eerste plaats door zijn zuinigheid. Dat uitte zich ondermeer in onderhandelingen met vertegenwoordigers van leveranciers, waarbij hij hoge kortingen wist te bedingen. Het ging er soms hard aan toe in deze gesprekken. Post kocht soms meer in dan een grossier en dat wilde hij terugzien in de prijs. Klantenbinding stond bij hem voorop. 'Liever veel klanten met minder winst, dan een paar met meer', placht hij te zeggen. Zijn streven om de loop in de zaak te houden gecombineerd met zijn hang naar onafhankelijkheid maakte slijterij Post tot een wat recalcitrante eend in de bijt van het Kamper slijterswereldje. 'Je moet je nooit binden' hield hij zijn zoon en opvolger Harry altijd voor. Het contract van de Drank- en Wijn Stichting, waarbij detaillisten zich bonden aan bepaalde prijsafspraken werd dan ook nooit getekend ondanks stevige aandrang en tot grote irritatie van zijn concurrenten in Kampen. Dit leidde er uiteindelijk toe dat Post de enige onafhankelijke slijter is gebleven in een tijd waarin schaalvergroting en overnames de boventoon voeren. Klantenbinding bereikte Post ook door het weggeven van miniatuurflesjes bij twee liter sterke drank. Het was hem gelukt die in de wacht te slepen bij de onderhandelingen met de leveranciers in plaats van een hogere korting. Van heinde en verre kwamen de klanten op deze aanbieding af, dit (ook) tot grote afgunst van de concurrentie.

Dat er ook wel eens hilarische blunders werden gemaakt bewijst de volgende anekdote. Een medewerker van de toenmalige Nutsspaarbank, die tegenover de winkel was gevestigd, bezocht eens de winkel met de vraag om twee kruikjes Bols jenever, bestemd voor een vergadering van de Raad van Bestuur. Post was op dat moment niet in de winkel en dus nam zijn vrouw Grietje de honneurs waar. Omdat ze zo gauw geen kruiken kon vin-

den nam ze er twee uit de etalage. Tijdens de vergadering werden de kruikjes ontkurkt en het glas geheven. Groot was de verbazing van de Bestuurders toen zij geen jenever, maar vies water in het glas aantroffen. De kruiken in de etalage waren namelijk dummy's, gevuld met water...

In 1957 kwam zoon Harry in de zaak. Dat was eigenlijk nooit zijn bedoeling geweest, maar dat had een reden. Zijn vader had namelijk zijn hele leven al last van zijn rug (spit) en dat is voor een slijter natuurlijk funest. Ondanks aandringen van Post senior voelde Harry er niets voor om in de zaak te komen en dus overwoog het echtpaar Post om de zaak van de hand te doen. Er lag een aannemelijk bod van jeneverstokerij Bols om de winkel over te nemen. Daarvoor kreeg Post dan een wekelijkse lijfrente uitgekeerd van honderd gulden. Post aarzelde en kon niet tot een besluit komen. Op 31 januari 1956 stond hij op het punt dan toch maar te tekenen, maar de zaak ging niet door omdat Harry op zijn schreden was teruggekeerd. Als dienstplichtige had hij namelijk wacht gelopen en het was die nacht zo verschrikkelijk koud geweest dat hij wel op zijn knieën terug wilde om de zaak over te nemen.

En zo moest de slijterij vanaf dat moment voor twee gezinnen het brood verdienen. Dat lukte, want de combinatie van klantvriendelijkheid en service die zoon Harry inbracht en het zakelijk instinct van zijn vader bleek een succesformule. Klanten konden hun bestelling thuis bezorgd krijgen en Post wist in de loop der jaren grote klanten aan zich te binden zoals de gemeente Kampen, grote bedrijven, de Theologische Hogeschool en weer later de Bruine Vloot.

In 1961 werd de zaak verbouwd waarbij de oppervlakte van de winkel werd vergroot van 15 tot 25 vierkante meter. 'Vroeger had je een winkeltje Post, nu is het een zaak Post,' vertelde een klant, 'maar het intieme is gebleven.' Dit laatste werd mede beïnvloed door de wijze waarop klanten werden benaderd. Met de bouwvakker, de sigarenmaker en de gewone man spraken ze Kampens, maar ze konden moeiteloos overschakelen op Nederlands als er bijvoorbeeld professoren in de winkel kwamen en dat waren er nogal wat. Maar nooit heeft Post iets losgelaten over en hoeveel sommige klanten bij hem afnamen, omdat hij terdege beseftte dat drank een ander artikel is dan brood, kaas of melk. Wel uitte hij zo nu en dan zijn bezorgdheid tegenover een klant over zijn of haar offergedrag aan Bacchus. Zijn politieke en maatschappelijke mening hield hij echter voor zich, want - zo vond hij - over politiek en geloof hoor je als zakenman niet te praten. Dat kan alleen maar klanten kosten.

Niemand was er dan ook van op de hoogte dat hij deel zou nemen aan de vredesdemonstratie op 29 oktober 1983 in Den Haag. Vijftig jaar nadat Post meeliep in een demonstratie tegen het asociale crisisbeleid van de toenmalige regering zien we hem wederom in Den Haag. Nu om te demonstren voor vrede en tegen het (oorlogs)geweld. Vanuit Kampen vertrokken acht bussen met deelnemers waaronder de inmiddels gepensioneerde Post, de oudste in het gezelschap. Tijdens deze demonstratie ontmoette hij mevrouw Sijke Hofstra, echtgenote van de Kamper studentenpredikant Jaap Faber. Met haar heeft hij tot aan zijn dood intensief contact gehad en diepgaande gesprekken gevoerd over zijn levensvragen, waarbij het geloof de belangrijkste rol speelde. Maar tot een kerkelijk lidmaatschap is het nooit gekomen, daarvoor was er te veel gebeurd in het leven van Post en daarvoor zat hij te vol met vragen. Hij las veel, heel veel in de periode na zijn pensionering in 1969. Gedeelten uit boeken van schrijvers als Erasmus, Multatuli, Tolstoi, Dostojevski, Domela Nieuwenhuis en De Genestet kon hij moeiteloos citeren maar ook theologen als Kuitert en Den Heijer konden op zijn aandacht rekenen. Na zijn overlijden troffen zijn kinderen boeken aan die vol stonden met aantekeningen. In de socialistische voorman Domela Nieuwenhuis zag hij zijn grote voorbeeld, terwijl hij heel veel herkende in een man als De Genestet. Een citaat van deze aartstwijfelaar was hem dan ook op het lijf geschreven: 'Veel wat ik eenmaal recht verstond, versta ik thans niet meer. Waarom...? Het blind geloof verzwond, de Twijfel drukt mij neer.'

Zoals we hiervoor al schreven is het met de kerk nooit meer goed gekomen, hoewel Post het bestaan van God nooit heeft ontkend. Van achteren naar voren had hij de Bijbel doorgewerkt, maar veel verhalen kon hij niet begrijpen. In een interview met het Nieuw Kamper Dagblad in 1999 zette hij vragen bij het uitmoorden van volkeren door Israël en waarom er zoveel beesten moesten omkomen bij de zondvloed. Vragen waarop hij nooit een bevredigend antwoord heeft kunnen vinden.

De winkel heeft hem in feite nooit losgelaten. Met Kerst 2001 konden Kampenaren de 92-jarige Post senior nog bestellingen zien bezorgen voor de nieuwe slijter Piet Baaten, die de zaak medio 1996 inmiddels van Harry Post had overgenomen.

Op 25 februari 2002 overleed Harm Post, slijter, aannemer, vakbondsman, autodidact, socialist, rusteloos zoeker...

Voor dit artikel is dankbaar gebruik gemaakt van enige autobiografische notities en twee interviews in het Nieuw Kamper Dagblad.

Ik ben en blijf een twijfelaar

Mysterie is het leven, mysterie is ons lot,
Zijn we speling der natuur of een product van GOD?
'k Heb levenslang gezocht, hopen dat ik het vinden mocht.
Worstelend met mijn gedachten
Veel des daags, maar ook in nachten.
Helaas heb ik 'het' niet gevonden,
En nu ik mijn leven af moet rondem,
Heb ik slechts nog deze wens:
Gedenk mij als een feilbaar mens.
Niet te braaf, maar ook niet slecht,
Maar veelal zoekend naar het recht!
Maar hoe ik ook peins, of hoe ik ook zoek,
Een recept des levens vind je in geen enkel boek.
Voor mij is slechts dit ene waar;
Ik ben en blijf een twijfelaar.

Harm Post

